

door Richard van de Velde

Paardenstal naast N320 blijkt oud-clubgebouw

Het elftal van de Groen Witte Leeuwen uit 1942. v.l.n.r. Jan Koedam, Drikus Hey, Jans Ooms, Hans Uittenbogaard („De Duim”), Kees („Kele”) Verkerk, Henk van Haaren, Klaas Eegdeeman. Midden: Henk Koopman, Dirk Hey en Henk („Hein”) van der Lingen. Zittend: Jo van Hoogwaarden, keeper Arie van der Winkel en Karel Hey.

Vergeeten roemruchte Culemborgse voetbalclub

Tijdens het gesprek werd al snel duidelijk dat Jan nog steeds met veel liefde over zijn club spreekt: „De club werd eigenlijk al in 1934 opgericht en heette toen Wilskracht. Omdat het geen aansprekende naam was, werd dat een jaar later omgezet in Groen Witte Leeuwen. De initiatiefnemers en veel clubleden kwamen uit de Leerdamse buurt, vlakbij de Veerweg. Wij huurden van boer Huigen een stuk weiland aan de Beesdseweg. Gelukkig stond hierop al een stenen stalletje, dat door ons snel omgetoverd werd tot kleedruimte. We zetten er een schot in, zodat de elftallen gescheiden konden omkleden. Zelfs voor de scheidsrechter was er een hokje gemaakt. Als je het vervallen 'clubgebouw' langs de N320 nu ziet, kun je nauwelijks voorstellen dat er plaats was voor zoveel mannen. Stromend water was er natuurlijk niet en het was toen heel gewoon dat je je waste in de nabijgelegen sloot. Kom daar nu maar eens om.”

Het terrein werd omzoomd door een brede sloot en in de breedte van het 'speelveld' lagen ondiepe greppels. Als er een wedstrijd werd gespeeld, moesten eerst de doelen worden geplaatst en met witkalk de lijnen worden getrokken, want doordeweeks was het nog steeds in gebruik als weidegrond. Gartie-Peterse zorgde met zijn koek-en-zopie-tent naast ons 'clubgebouw' voor de inwendige mens.

„Ot Wijnen was de eerste voorzitter, maar werd spoedig opgevolgd door 'geldschietter' Dorus Wijnen. Hij was vrijgezel, had een gewone baan bij Gispn, maar gaf nauwelijks geld uit. Hij 'sponsorde' dan ook 700 gulden voor een houten keet die bij De Doelen vandaan werd gehaald. Dit werd ons eerste clubgebouw. Het stond schuin achter de kleedruimte, vlakbij de weg. GWL heeft nooit meer leden gehad dan 40 á 50 man. Gevolg hiervan was dat we de reiskosten bij uitwedstrijden ook zelf moesten bekostigen, dat i.t.t. de leden van de andere twee clubs in Culemborg. Om bij de 'grote' bond (KNVB) te mogen spelen, moest het bestuur

van GWL zorgdragen voor een fatsoenlijk speelveld. Zodoende werden net voor de oorlog de ondiepe greppels in het veld gedicht. Ik kwam rond 1940 bij de club, omdat mijn oudere broer Henk („Hein”) hier ook al speelde. Hij stond in het eerste, maar ik kreeg zo nu en dan ook invalbeurten. De trainer van de hoofdmacht was toen Teunis de Ruiter, die later werd vervangen door Velox-trainer Van Asten. Hij stond in 1942 aan de basis van het grootste succes van deze vereniging, toen het in twee duels tegen de Zoelense SCZ promoveerde naar de 4e klasse KNVB. Ik was toen wisselspeler, maar kan mij nog als de dag van gisteren het kampioensfeest herinneren dat we in Café Teutenberg in Zoelen hebben gevierd.”

Jan vervolgt: „Onze secretaris Karel Kerkhof had zijn handen vol om alles in goede banen te leiden. Het gebeurde meermalen dat onze spelers in de oorlog voor de Arbeidsinzet naar Duitsland werden gestuurd. Soms kwamen ze ook dicht bij huis terecht. Ze werden dan verplicht te werken voor de Duitse Organisation Todt in Culemborg. Die hielden kantoor in het Seminarie aan de Ridderstraat. Zij organiseerde ook wel eens voetbalwedstrijden tussen hun eigen elftal en hun Culemborgse werknemers die lid waren van GWL, Vriendenschaar of Fortitudo. Na de oorlog werden spelers van de twee laatstgenoemde clubs hiervoor langdurig door hun club geschorst. Vanwege het gebrek aan spelers bij GWL stonden deze jongens in uitwedstrijden van deze club toch in het veld. Op het wedstrijdformulier stonden echter wel andere namen vermeld.”

Toen in 1946 de twee beste spelers van GWL, Klaas Eegdeeman en Henk van Haaren, de club verlieten, ging het zowel sportief als financieel bergafwaarts. In juni 1950 waren er nog te weinig leden om de vereniging in stand te houden en besloot het bestuur de club op te heffen. Vanwege de grote rivaliteit tussen de Culemborgse voetbalclubs (supporters van Vriendenschaar en Fortitudo noemden GWL spottend De Gore Wandluizen), besloten de

meeste overgebleven spelers zich te laten overschrijven naar GVV in Geldermalsen.

Jan blikte wat meewarig voor zich uit en zegt tenslotte: „Dat waren nog eens tijden!” Een oud-speler van GWL speelde ook een hoofdrol in een drama dat zich op 19 maart 1945 aan de rand van Culemborg afspeelde. Wat was het geval: de 29-jarige los arbeider Jan van Hattem was samen met zijn broer Cees illegaal hout aan het kappen in de uiterwaarden, aan het eind van de Lange Dreef in Culemborg. Cees was net met een handkar vol met hout aan de andere kant van de dijk op weg naar huis. Drie Duitse en één Culemborgse SS'er, die op de terugweg waren van Tiel, passeerden op dat moment en vroegen om eten bij de boerderij van de familie Beijer. De boerin kon ze echter niets geven. Toen ze weer boven op de Beusichemsdijk stonden, zagen ze Jan aan het werk en dachten dat het de zoon van de boerin was. Uit frustratie schoten de drie Duitsers hem neer. Cees werd door een gealarmeerde buurman teruggedreven, maar op de plek des onheils bleek Jan zwaar gewond. Enkele uren later is hij in het Barbaraziekenhuis overleden. Hij ligt begraven op de NH-Begraafplaats aan de Achterweg. Binnenkort wordt zijn stoffelijk overschot herbegraven op het Ereveld te Loenen.

Twee andere leden van de voetbalclub GWL kwamen in de oorlog in Duitsland om het leven. Het betreft twee leden van de Culemborgse familie Wijnen: Arnold en Jan. Arnolds vader was de sigarenmaker Willem Antonie Wijnen die in 1901 trouwde met de Culemborgse Alida Drost. Het gezin was woonachtig in de Leerdamsebuurt op de Steenovenlaan 46, nabij de Veerweg. Ze kregen samen 12 kinderen, waaronder de in 1912 geboren Arnoldus. Arnoldus (Nol) woonde tot eind jaren twintig bij zijn ouders. Hij werkte in Gorinchem. Op 19 februari 1943 werd Nol, samen met 15 andere Culemborgers, gedwongen tewerkgesteld (Arbeitsinsatz) bij de metaalgietijerij firma Ruhrstahl AG in de Duitse plaats Witten. Ze verble-

Het 'clubgebouw' langs de N320.

ven buiten werktijd in het nabijgelegen Annen-Nord, kamp Hamburger Platz. Dit kamp beschikte over ongeveer 20 barakken die plaats boden aan 8000 arbeiders uit diverse landen. De zwakbegaafde Nol was hier veger op het kampterrein. Toen de bevrijding nabij was, braken de Russische gevangenen uit en richtten dagenlang vernielingen aan en plunderden Witten en omgeving. In dit machtsvacuüm is Arnold vermoedelijk op een of andere manier bij de Russen beland en op 12 april 1945 om het leven gekomen. Geen van de andere Culemborgers uit het kamp heeft daarna nog iets van hem vernomen.

Zijn achterneef en GWL-clubgenoot Jan Wijnen verging het niet veel beter. Jan's vader Dirk Jan Wijnen trouwde in 1896 met de Hoenkoopse Annigje Alblas. Ze woonden op Helling 14, nabij villa Redichem bij de haven. Hij was daar stoker op de houtzagerij. Zijn in 1910 geboren zoon Jan Wijnen was van beroep metaalbewerker en woonde tot 1939 nog bij zijn ouders. Vrijgezel Jan, verhuisde daarna naar Rotterdam, waar hij als slotenmaker werkte. In april 1943 werd hij, samen met zijn één jaar jongere broer en huisschilder Wessel, wegens een onbeduidende diefstal door de Sicherheitspolizei naar de gevangenis in Schevenin-

gen gebracht. Op 10 september 1943 werd hij door de rechter tot twee jaar tuchthuis veroordeeld, met aftrek van 169 dagen voorarrest. Zijn broer Wessel kreeg zes jaar. In oktober 1943 werd Jan overgebracht naar het tuchthuis Rheinbach in Kleve en kort daarna overgeplaatst naar het tuchthuis te Siegburg. Hier heerste op een gegeven moment een vlektyfus-epidemie en hieraan is Jan op 27 april 1945 overleden. Het vreemde is dat op 24 maart 1945 zijn straf er op zat, maar hij uiteindelijk een maand later toch is gestorven in dit tuchthuis. Jan ligt begraven op het Nederlandse Ereveld te Düsseldorf-Oberbilk.

Drie inwoners uit Culemborg die lid waren van een vergeeten voetbalclub aan de Beesdseweg, vonden door droeve oorlogsomstandigheden de dood. Voor sommige fanatieke oud-GWL'ers al reden genoeg om hun voormalig clubhuis op de UNESCO werelderfgoedlijst te laten plaatsen. Of zou dat te maken hebben met het feit dat de Gemeente Culemborg het poortgebouw van Forti's sportpark Sprokkelenburg op de monumentenlijst heeft gezet?

Mocht u willen reageren op bovenstaande informatie, neem dan contact op met Richard van de Velde, telnr. 0345-502583 of bezoek zijn website www.oorlogsslachtofersculemborg.nl